

پایش بازار انرژی

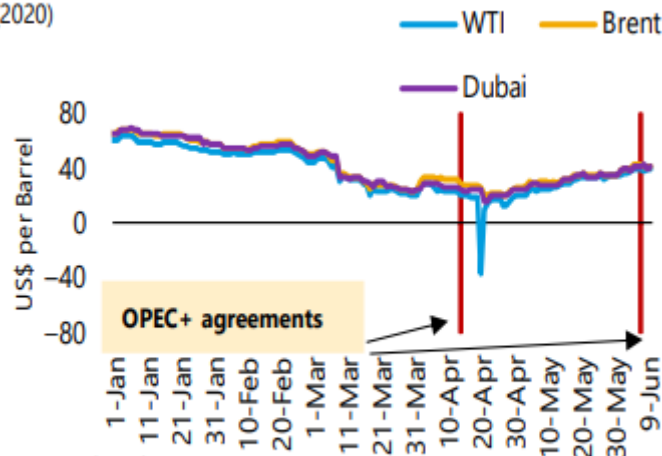

پویایی های بازار

قیمت نفت در روز جمعه ۲۸ تیر ماه ۱۳۹۹ تا اندازه ای بالا رفت. نگرانی حاصل از ظهور مجدد سیکل بیماری کووید-۱۹ مانع از بالا رفتن بیشتر قیمت نفت گردید. همچنین کمتر شدن کاهش تولید اوپک پلاس تا ۷,۷ میلیون بشکه در روز از ابتدای ماه اوت، خبر از نسبتاً عادی شدن بازار نفت خام می دهد. به گفته وزیر نفت عربستان سعودی، کاهش تولید از ابتدای ماه اوت بیشتر از مقدار ۷,۷ میلیون بشکه است، زیرا برخی از کشورها تعهدات خود در ماه های مه، آوریل و ژوئیه را انجام نداده و متعهد شده اند که از ابتدای ماه اوت تا آخر سپتامبر انجام دهند. پس ممکن است که کاهش عرضه به بازار چیزی بین ۸,۱ تا ۸,۳ میلیون بشکه در روز باشد. شکل زیر روند قیمت های نفت خام شاخص را از ابتدای ۲۰۲۰ تا ژوئن و تاثیر تصمیم اوپک را نشان میدهد.

Figure 4. Spot Benchmark Oil Prices

(2020)

Sources: Bloomberg L.P.

Note: OPEC+ = Organization of Petroleum Exporting Countries and other major oil producers; WTI = West Texas Intermediate.

تفسیر هفته

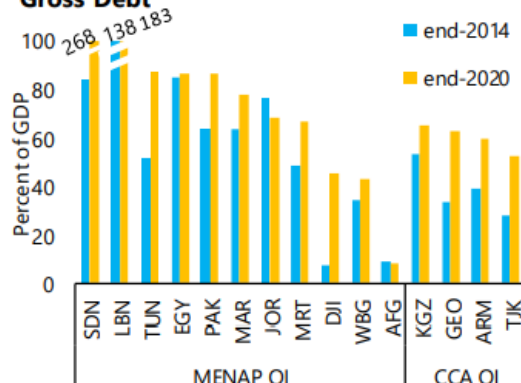
۱- تعهدات اوپک پلاس مبنی بر کاهش تولید تا آخر ژوئیه ۲۰۲۰ موفق از آب درآمد. این مطلب بعد از اجلاس در سطح وزرای نفت و انرژی کشورهای اوپک در چهارشنبه ۱۵ ژوئیه اعلام شد. مطابق گزارش دبیرخانه اوپک، اوپک+ متعهد شده بود تا مقدار ۹,۷ میلیون بشکه در روز از تولید مجموعه ۲۳ کشور را کاهش دهد. ۹۸ درصد از تعهد اوپک و ۹۶ درصد از تعهد غیراوپکی های عضو اوپک پلاس در این دوره انجام شده است. عراق ۳۴۸ هزار بشکه، نیجریه ۱۳۶ هزار بشکه، و قزاقستان ۸۶ هزار بشکه از تولید خود را کم کردند. حال از ابتدای اوت، اوپک پلاس متعهد شده است که ۷,۷ میلیون بشکه در روز تولیدات خود را کاهش دهد. یعنی اوپک می تواند ۲ میلیون بشکه بیشتر از ماه های قبل تولید کند. به گفته وزیر نفت عربستان سعودی، کاهش تولید از ابتدای ماه اوت بیشتر از مقدار ۷,۷ میلیون بشکه است، زیرا برخی از کشورها تعهدات خود در ماه های مه،

آوریل و ژوئیه را انجام نداده و متعهد شده اند که از ابتدای ماه اوت تا آخر سپتامبر انجام دهند. پس ممکن است که کاهش عرضه به بازار چیزی بین ۸,۱ تا ۸,۳ میلیون بشکه در روز باشد. به گفته وزیر انرژی روسیه بدترین وضعیت در ماه آوریل بود که رد شده و اکنون نشانه های بهبود آشکار شده است.

۲- کشورهای خاورمیانه از کاهش قیمت نفت رنج می برند. هر کدام از کشورها به نحوی با این مسئله مواجهه می کنند. به گزارش اکونومیست در ۱۸ ژوئیه ۲۰۲۰، اگر قیمت نفت برنت ۱۵۷ دلار هر بشکه باشد، آنگاه دولت الجزایر کسری بودجه نخواهد داشت. در عمان نقطه سربسری برای دولت این کشور در مورد بودجه قیمت ۸۷ دلار است. قطر با توجه به این که بیشتر صادر کننده گاز است تا نفت خام، نقطه سربسری همین قیمت فعلی نفت یعنی ۴۰ دلار هر بشکه است. به گزارش اکونومیست نقطه سربسری قیمت نفت با کسری صفر در بودجه کشور ایران ۳۸۹ دلار است. بدین معنی که اگر قیمت نفت برنت ۳۸۹ دلار شود، دولت ایران آنگاه کسر بودجه ای نخواهد داشت. عربستان سعودی ۷۵ دلار، امارات ۷۰ دلار، کویت ۶۵ دلار و عراق ۶۰ دلار قیمت نفت مطلوب آنهاست. در برابر چنین وضعیتی هر کدام از کشورها روش خود را در پیش گرفته اند. دولت الجزایر دستور داده است که هزینه های دولتی نصف شود. نخست وزیر جدید عراق حقوق کارمندان را کاهش داده است. دولت عمان بدنبال گرفتن وام از خارج از کشور است. کسری بودجه دولت کویت به ۴۰ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور رسیده است. در ایران وابستگی بودجه به درآمدهای نفتی به حداقل رسیده است. از دلایل چنین وضعیتی بدون شک شیوع بیماری کووید-۱۹ است. این بیماری همه را خانه نشین کرد و فعالیت های تولیدی را به حداقل رسانده، و تقاضا برای نفت خام را یک سوم کاهش داده است. شکل زیر بدهی کشورهای وارد کننده نفت در منطقه خاورمیانه، آفریقای شمالی و پاکستان (MENAP) و منطقه قفقاز و آسیای مرکزی (CCA) را نشان می دهد.

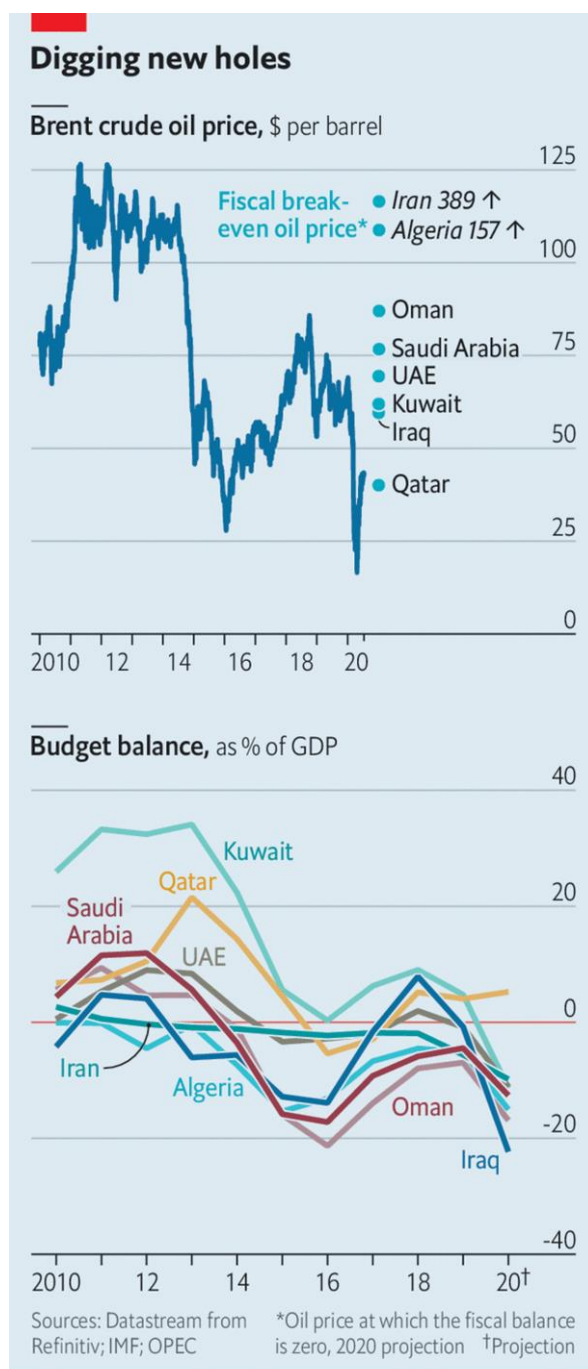
Figure 8. Oil Importers: Total Government

Gross Debt

Sources: National authorities; and IMF staff calculations. Country abbreviations are International Organization for Standardization (ISO) country codes.

۳- برخی از صاحبانظران می گویند که در رقابت مابین سوخت های فسیلی و تجدیدپذیر، انرژی های تجدیدناپذیر کنار گذاشته می شوند. البته من در آینده نزدیک امکان چنین تحولی را در کشورهای خاورمیانه ممکن نمی دانم. به گزارش ایسنا به نقل از تریدینگ اکونومیکس، متوسط شاخص بهای مصرف کننده در بزرگترین اقتصاد جهان عرب تا پایان ماه ژوئن به ۰,۵ درصد رسید که ۰,۶ درصد کمتر از رقم بازه مشابه منتهی به ماه قبل و کمترین تورم ثبت شده از ماه دسامبر سال قبل در این کشور بوده است. با توجه به کاهش درآمدهای دولت و سقوط قیمت نفت در بازارهای جهانی، عربستان اعلام کرده بود از ابتدای ژوئیه علاوه بر افزایش قیمت سوخت، نرخ مالیات بر ارزش افزوده را به ۱۵ درصد افزایش داده است. کسری بودجه دولت عربستان در ماه های اخیر همواره صعودی بوده و میزان ذخایر ارزی این کشور نیز در ماه مه به یکی از پایین ترین سطوح خود در طول یک دهه اخیر رسید. پیش بینی می شود که کسری بودجه عربستان در ۲۰۲۰ به ۱۱ میلیارد دلار (۱۶ درصد تولید ناخالص داخلی) برسد. در ۲۰۱۶ عربستان از سند چشم انداز خود به نام (Vision ۲۰۳۰) رونمایی کرد. به قول یک مشاور محمد بن سلمان، حالا بجای ۲۰۳۰ در ۲۰۲۰ به هدف چشم انداز رسیدیم. او به این مطلب اشاره دارد که در سند چشم انداز ۲۰۳۰ قرار بود که بودجه عربستان به نفت وابستگی نداشته باشد. حالا در ۲۰۲۰ عربستان دارد به این سمت می رود. بگزارش اکونومیست، در حال حاضر صندوق ذخائر ارزی عربستان ۴۴۴ میلیارد دلار پول دارد. این مبلغ برای پوشش دوسال بودجه دولت عربستان کافی است. بنابر گزارش صندوق بین المللی پول، در مجموع درآمد نفتی کشورهای خاورمیانه و آفریقای شمالی که در ۲۰۱۲ بالاتر از ۱۰۰۰ میلیارد دلار بود، در ۲۰۱۹ به ۵۷۵ میلیارد دلار رسید. در ۲۰۲۰ پیش بینی می شود این رقم به ۳۰۰ میلیارد دلار برسد. اعتراضات مردمی در کشورها به چشم می خورد. در عربستان با توجه به گسترش دسترسی به فضای مجازی اینک مردم عادی بخصوص شیعیان شرقیه نارضایتی خود را از فاصله عمیق طبقاتی ابراز می کنند. در عراق نیز معترضان خشمگین به کمبود شغل و آب و غذا به خیابان ها می ریزند و در الجزایر مجددا صدای اعتراض شنیده می شود. در تونس معترضان و جویندگان کار ایستگاه پمپاژ نفت را در نزدیکی شهر تونس از کار انداختند. در لبنان صدای اعتراض به فساد بلند است. در شکل زیر رابطه مابین قیمت نفت و نقطه سربسری کشورهای خاورمیانه نشان داده شده است.

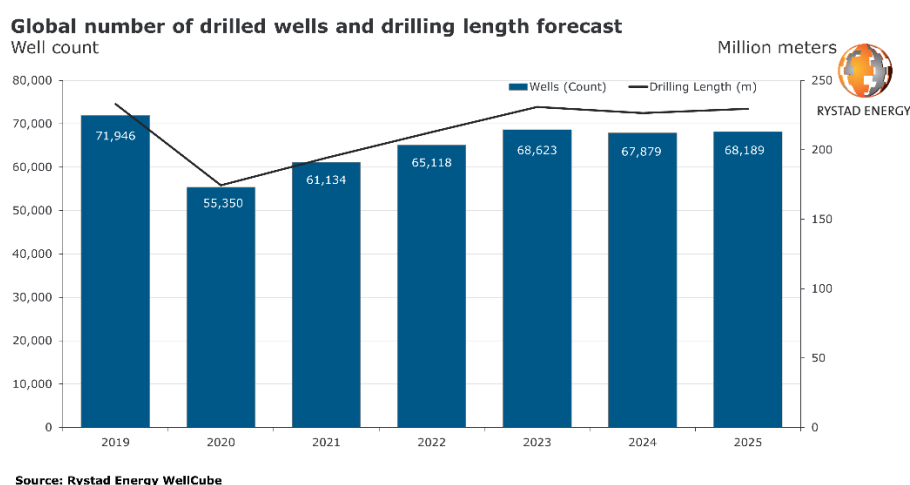

The Economist

۴- در میان پایین آمدن قیمت نفت، کاهش تولید ناخالص داخلی کشورها و رکود جهانی، آمار چین نشان می دهد که این کشور زودتر از دیگر کشورها به وضعیت قبل از کرونا باز گشته است. در پس از سقوط تولید ناخالص داخلی چین به اندازه ۶٫۸ درصد در سه ماهه اول ۲۰۲۰، در سه ماهه دوم ۲۰۲۰ اقتصاد چین ۳٫۲ درصد رشد داشت. تولید صنعتی چین در ماه ژوئن نسبت به

ماه ژوئن ۲۰۱۹، ۴٫۸ درصد رشد داشته است. چین در نگاه آمریکا مقصر مشکلاتی است که در بخش اقتصاد جهانی پیش آمده است. به نظر آمریکا، چین در مقابله با ویروس کرونا مناسب و سریع عمل نکرده، قانون امنیت قبلی هنگ کنگ را تغییر داده، در دریای چین جنوبی در حال ساختن جزیره های مصنوعی است، و نسبت به اقلیت های نژادی مانند مسلمانان اویغور بد رفتاری می کند. چین نیز فهرستی از بد رفتاری های دولت آمریکا را دارد. بنظر می رسد که این دو کشور در جنگ تجاری و چالش های دیگر همچنان سرناسازگاری دارند. به همین دلیل چین نگاه به دیگر بخشهای جهان را جدی تر از همیشه مد نظر قرار داده است. چین در حال گسترده تر کردن نفوذ خود در خاورمیانه است. علاوه بر ساختن یک بندر در مصر و یک منطقه ویژه در الجزایر، در دیگر کشورهای این منطقه مانند ایران نیز توافقات جدیدی را انجام داده است.

۵- صنعت حفاری منابع نفت و گاز نیز تحت تاثیر شیوع بیماری کووید-۱۹ با مشکلات متعدد روبروست. تعداد چاه های حفاری شده در سراسر جهان در ۲۰۱۹، ۸۲ هزار حلقه بود که با کاهش ۲۳ درصدی در ۲۰۲۰، به ۵۵ هزار حلقه رسید. بگزارش ریستاد انرژی، بازگشت به رکورد ۲۰۱۹ بعید است که تا ۲۰۲۵ اتفاق افتد. در این میان منطقه آمریکای شمالی بیشترین خسارت را در بخش صنعت حفاری دیده است. روسیه و آفریقا نیز بیشترین کاهش حفاری را در پس از آمریکای شمالی داشته اند. شکل زیر تعداد چاه های حفاری شده در ۲۰۱۹ و پیش بینی تا ۲۰۲۵ را نشان می دهد.

۶- بنا به برخی گزارش ها ایران هند را از پروژه توسعه ریلی که چابهار را به زاهدان متصل می کند، کنار گذاشته شده است. علت این تغییر از سویی تأخیر در پرداخت های مالی ایران به هند ذکر

شده است و از سوی دیگر توافقنامه استراتژیک ایران با چین، چهار سال پیش ایران، هند، و افغانستان این پروژه بزرگ را امضا کردند. با اتصال ریلی بندر چابهار به زاهدان و امتداد آن به شبکه راه آهن ایران، هند قصد داشت با دور زدن خصم دیرین خود پاکستان، ارتباطات اقتصادی خود را با افغانستان و کشورهای آسیای میانه گسترش دهد. مودی، نخست وزیر هند در مه ۲۰۱۶ برای دستیابی به این توافق به ایران سفر کرد و به همراه حسن روحانی و اشرف غنی، رؤسای جمهور ایران و افغانستان آن را به امضا رساند. این پروژه بخشی از گذرگاه ترابری و ترانزیتی برای اتصال سه کشور هند و ایران و افغانستان به شمار می‌رود. در همین حال با جدی تر شدن کریدور شمال-جنوب برخی دیگر از گذرگاه های دریایی نگران وضعیت تجارتي در آینده شده اند. در قاهره نگرانی بابت کمتر شدن درآمد مصر از کانال سوئز در برخی از روزنامه ها منعکس شده است. کانال ۱۹۳ کیلومتری سوئز، مهمترین منبع درآمد از طریق ارز خارجی برای دولت مصر است. درآمد مصر از کانال در سال مالی ۲۰-۲۰۱۹، ۱۰ درصد از سال قبل کمتر بود که بدلیل کمتر شدن حمل و نقل دریایی پس از کروناست. کریدور شمال-جنوب که فاصله حمل و نقل بار از آسیا به اروپا و شمال روسیه را به یک سوم کاهش می دهد، از سالهای گذشته مورد بحث و سپس توافق مابین کشورهای مختلف بخصوص سه کشور کلیدی یعنی هند، ایران، و روسیه شده است. بدین ترتیب که کالا می تواند از بندر نواشوا در هند به بندر چابهار با کشتی حمل شود. از چابهار تا انزلی با خط آهن حمل شده و مجدداً با کشتی به آستاراخان در روسیه و از آن جا به سنت پترزبورگ و یا هامبورگ برود. مشکل نهایی تمام نشدن خط آهن قزوین-رشت-آستارا است. گرچه خط آهن روسیه از طریق جمهوری آذربایجان به بندر آستارای ایران وصل شده است، اما با عدم اتصال کامل خط آهن در انزلی و آستارا، هر کالا باید از هند تا آلمان ۴ بار از یک وسله نقلیه به دیگری منتقل شود. نوروز ۱۳۹۷ وزیر راه وقت ایران در یک گزارشی که همراه با تصاویر جنگل های مسیر قزوین رشت بود، قول داد که یک ساله این مسیر به اتمام برسد.

